

«MUHAMMEDİ SÜNNETİN AYDINLATILMASI» ADLI ÇEVİRİ ÜZERİNE BİR AYDINLATMA

Mehmet Emin ÖZAFŞAR

Son yıllarda sürdürülen çeviri faaliyetleri, bundan yaklaşık bir yıl kadar önce, Türk yayın dünyasına yeni bir eser daha kazandırmıştır. Yöneliş yayınları arasından çıkan eserin orijinal adı «*Advâ ale's-Sünneti'l-Muhammediyye ev Difâin ani'l-Hadis*»tir. Müellifi Mısırlı gazeteci Mahmud Ebû Reyeye'dir. Yazar kendi ifadesine göre yirmi yılı aşkın bir süre zarfında eserini meydana getirmiştir. Muharrem TAN imzası ile dilimize kazandırılan eserin: İslâm tarihinin ilk devirlerinden bu yana, müslümanların ekseriyetinin sünnet hakkındaki telakkilerinin aksine sünnete ve hadise menfi yaklaşım gösteren çevrelerin, bir bütün halinde iddia ve delillerini içermesi bakımından kıymeti ilmiyesi vardır. Ancak: müellifin, yaptığı iktibaslarda ilim ahlakına sığmayacak tarzda tahribatlar yapmış olması, alıntılara bazen kelime ilavelerinde bulunarak, bazen de kelimeleri çıkarmakla mana kaymalarına yol açması, Hadis tekniği bakımından sahih sayılmayan, hatta, uydurma oldukları kesin olarak bilinen rivayetlerden deliller getirmesi ve bütün bunlara ilaveten; İslâm ümmetinin en hayırlı nesli olarak bilinen Sahabe, özellikle de Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas vb. hakkında edep sınırlarını aşan ifade ve tabirlere yer vermiş olması müellifin güvenilir bir şahsiyet olmayıp, eserinde de, ilmi bir eserde, bulunması gereken objektiflik unsurunun bulunmadığı intibahı vermektedir.

Sözkonusu eser, orijinal haliyle ilk baskısını yaptığı 1958'den bu yana beş defa basılmış, son baskısı ise, Mısır'da Daru'l-Meârif tarafından 1980 yılında gerçekleştirilmiştir.

Kitap daha piyasaya arz edilmeden evvel, 1945 yılında yazar «*er-Risâle*» dergisinin «633» sayısında «*el-Hadisü'l-Muhammedi*» başlığı ile bir makale neşretmiş ve makalesinde hadis ilmine ilişkin bazı meseleleri işleyerek, sözkonusu makalenin ileride neşrolunacak,

üzerinde durduğumuz eserin bir özeti olduğunu vurgulamıştır. İşte, o tarihten itibaren Ebû Reyeye'nin Hadis ve Sünnet konusunda ileri sürdüğü görüşlerine muhtelif İslâm beldelerinden reddiyeler kaleme alınmıştır. Adı geçen makale üzerinde ilk reddiyeyi;

a, Prof.Dr.Muhammed b.Muhammed Ebû Şehbe kaleme almış ve «*er-Risâle*» dergisinin «642.» sayısında yayımlanmıştır. Ebû Reyeye ise, bu reddiyeye, aynı derginin «654.» sayısında bir karşılık vermiştir. Ne zamanki, Ebû Reyeye'nin eseri «*Advâ ale's-Sünneti'l-Muhammediyye*» adı ile 1958 tarihinde basılmış, o zaman, Ebû Şehbe «*Difâin eni's-Sünne ve Reddül Şübehi'l-Müsteşrikin ve'l-Küttâbi'l-Muâsırîn*» adlı reddiyesini kaleme almıştır. Kitabın ilk bölümleri, «*el-Ezher*» dergisinde yayımlanmış, her nedense yazar yayıma ara vermek zorunda kalmıştır. Kitap, ilk defa olarak, müstakil bir şekilde 1989'da, Mısır'da Mektebetü's-Sünne tarafından basılmıştır.¹

«Ebû Reyeye»ye reddiye yazan diğer bazı müellif ve eserlerinin isimlerini de şöylece sıralayabiliriz:

b, Prof.Muhammed Muhammed es-Samâhî, «*Ebû Hüreyy'e fi'l-Mizân*» 1958'de kaleme alınmıştır.

c, Mustafa es-Sibâî - Süleyman en-Nedvî-Muhibbüddin el-Hatîb, «*Difâin ani'l-Hadisî'n-Nebevî ve Tefnîdül Şübühâti Husûmihi*» üç şahsın ortaklaşa kaleme aldıkları bu eser de 1958'de yayınlanmıştır.

d, Muhammed Abdürrezzâk Hamza, «*Zulümâtü Ebî Reyeye emâme Advâi's-Sünneti'l-Muhammediyye*» 1959'da basılmıştır.

e, Abdurrahman b. Yahya el-Muallimî el-Yemânî, «*el-Envârü'l-Kâşife li mâ fi Kitâbi Advâ ale's-Sünneti'l-Muhammediyye mine'z-Zeleli ve'l-Tadlîli ve'l-Mücâzefe*» 1959'da ilk baskısını yapan bu eser, 1982'de Âlemü'l-Kitâb tarafından Beyrutta yeniden basılmıştır.

1. Ebû Şehbe'nin «*Difâin ani's-Sünne*» adlı bu eserinin çevirisi yapılmakta olup, Rehber yayıncılık tarafından yayıma hazırlanmaktadır.

f, Dr. Mustafa es-Sibâî, «es-Sünnetü ve Mekânetühâ fi't-Teşrî'î-İslâmî» 1961'de Kahire'de basılmıştır. Bu eser 1981'de Evs yayıncılık tarafından dilimize kazandırılmıştır.²

g, Dr. Muhammed Accâc el-Hatîb, «Ebû Hüreyre Râviyetü'l-İslâm» ilk baskısını 1962'de yapan bu eser, 1982'de Mısır'da yeniden basılmıştır. Ayrıca, aynı müellif, «es-Sünnetü Kable't-Tedvîn» adlı bir diğer eserinde, Ebû Reyve'nin sünnet hakkındaki görüş ve iddialarını eleştiri mevzusu yapmıştır.

Bu isimlerini kaydettiklerimizden başka, daha pek çok eserde, bütünü ile olmasa bile konu konu Ebû Reyve'nin Sünnet hakkındaki fikirleri tenkid edilmiştir.

Ne hazindir ki; İslâm ilim âleminde, bu kadar gürlütünün kopmasına neden olan bu eser, Türk diline kazandırılalı bir yılı aşkın bir zaman olmasına rağmen bizim ülkemizde kapsamlı bir muhtevâ tenkidine tabi tutulmamıştır. Sünnet konusunda, münakaşaların ayyuka çıktığı bir dönemde, İslâmî ilimlerle iştigal eden Türk araştırmacılarının, müsbet veya menfî tarafları ile bu esere ilgisiz kalıp, sükûta boğulmalarına esef etmemek mümkün değildir.³ Yine, esefle karşılanacak diğer bir hususta, hiç şüphesiz, mütercimın yetersiz oluşundan kaynaklanan, yanlış ve bozuk bir çeviri olan bu esere, tercümesi itibâriyle de bir eleştirinin yapılmamış olmasıdır. İşte biz de, muhtevâ tenkidini biraz daha tecil ederek, ona bir başlangıç teşkil etmesi ümidiyle çevirinin eleştirisini yapmayı, hiç değilse, yapılan çevirinin sağlıksız çeviri olduğunu kıymetli okurlarımıza duyurup, bir nebze olsun kitabın olumsuzluklarını dile getirmeyi gaye edinerek bu makaleyi kaleme aldık.

Kitap, «Muhammedî Sünnetin Aydınlatılması» adlı ile, orijinali Arapça olan eserin beşinci baskısından dilimize çevirilmiştir. Biz de tenkidimizde aynı baskıyı kullandık.

Çevirinin başarısızlığı üç temel nedenden kaynaklanmaktadır:

1. Mütercimın yeterli düzeyde Arapça'ya vakıf olmaması,
2. Aynı şekilde, mütercimın Literatüre vakıf olmaması,
3. Çeviri esnasında gereken duyarlılığın gösterilmemesi.

Şimdi, işaret ettiğimiz her bir sebepten dolayı ortaya çıkan yanlışlıkları, yapılan tercümelemin Türk dili zev-

kine de uygun düşüp düşmemesini de göz önünde bulundurarak, teker teker örnekleri ile birlikte görelim.

1. Mütercimın yeterli düzeyde Arapça'ya vakıf olmamasından kaynaklanan hatalar: Bu bölümde arzedeceğimiz örneklerin bir kaç tanesi hariç hemen hepsi tercümenin ilk kırk sayfasından alınmıştır.

a. Metin, s.13:

«..فَلَا تَجِدُ فِي السَّنَةِ امْرَأً إِلَّا وَالْقُرْآنَ قَدْ دَلَّ عَلَى مَعْنَاهُ دَلَالَةً اِجْمَالِيَةً أَوْ تَفْصِيلِيَةً»

Çevirisi, s.18: «Sünnette Kur'an'ın manasına, gerek özlü gerekse ayrıntılı bir şekilde işaret etmeyen herhangi bir konu yoktur.»

Doğrusu: «Kur'an, Sünnet'te mevcut olan her hususun içeriğine, ya özet olarak veya detaylı olarak mutlaka işaret etmiştir.»

Müellifin, eş-Şatibî'nin «el-Muvâfakât» adlı eserinden yaptığı bu alıntıda, açıkça görüldüğü üzere sayın mütercim cümleyi tamamen tersine çevirerek metindeki mananın zıttı bir netice çıkarmıştır.

b. Metin, s.16:

«...إِنهَضُّ حَتَّى نَأْتِيَ أَدْنَى مَاءٍ مِنَ الْقَوْمِ فَنَزَلُهُ ثُمَّ نَعُورُ مَاورَاءَهُ مِنَ الْقَلْبِ فَنَشْرِبُ وَلَا يَشْرَبُونَ»

Çevirisi, s.16: «Kalkıp karşımızdaki topluluğa en yakın suyun başında karargah kuralım. Sonra orada bir kuyu kazıp suyu depolayalım da biz içelim onlar içmesinler.»

Doğrusu: «(Öyleyse, haydi, düşman kuvvetlerine en yakın olan suya gidelim ve orada mevzilenelim. Sonra da geride kalan (Medine cihetindeki) bütün kuyuları kullanılmaz hale getirelim. Böylece biz içerek su elde edebilirken, onlar susuz kalmış olsunlar.»

Görüldüğü üzere, metindeki «نعور» kelimesi: İfsad etmek, ibtal etmek, bozmak çekilmek manalarına gelmektedir. Mülk suresinin son âyetine bakılacak olursa, bu kelimenin anlamı net bir şekilde görülecektir. «ماوراء» ifadesi de, müslümanların başını tuttıkları kuyunun dışında kalan su kuyularını işaret etmektedir. «القلب» kelimesi de: Kuyular, anlamına gelmektedir. En basit bir lugata bakıldığı takdirde, bu kelimenin, kuyu kazmak, su depolamak gibi anlamlara gelmediği görülecektir.

c. Metin, s.20:

«... فَطَلَفَ عُمَرُ يَسْتَجِيرُ شَهْرًا...»

Çevirisi, s.26: «Ömer bir ay süreyle bunu düşündü...»

2. «İslam Hukukunda Sünnet» adı ile çevirisi yapılan bu eserin tercüme tenkidi ile ilgili olarak bkz. İslâmî Araştırmalar, c.III; s.2. 1989. Kitabın ikinci baskısı Girişim Dergisi tarafından yapılmıştır.

3. Bildiğimiz kadarıyla, şu ana kadar Türkiye'de Ebû Reyve'nin kitabına karşı tek reddiye, Muhammed R.Boynukalın imzasını taşıyan, üç sahifelik «Sünnet Karşıtlarından Tipik bir Örnek Ebû Reyve ve Kitabı Üzerine» adlı makaledir.

Doğrusu: «Hz.Ömer bir ay boyunca Allah'a istihâre'de bulundu.»

Bu sefer de sayın mütercimimizin yanlışlığı, islâmî bir istilâh olan «istihâre» kavramını bilmediğinden kaynaklanmıştır. Bu kavram kelime manası itibariyle: Hayır talep etmek, anlamına gelmektedir. Ve buradan hareketle, müslümanların yapmak istedikleri her önemli işte, kalplerinin itminan bulması amacıyla, ehline malum olan duası ile birlikte, tarifine uygun olarak kılınan namaza da «İstihâre Namazı» denilmiştir.

d) Metin, s.22: «فَعَرِيْمَةٌ عَلَى (ر) عَلِيٍّ مِنْ عِنْدِهِ كِتَابٌ أَنْ يَمْحُوهُ.»

Çevirisi, s.28: «Ali (r)'nin yanındaki hadis sahifesini yok etmesi.»

Doğrusu: «Hz.Ali'nin yanlarında yazılı hadisler bulunan kimselerin, onları imha etmeleri konusundaki kesin tavrı.»

e) Metin, s.22: «وَقَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ: كَتَبْنَا نَكْبُ الْعِلْمِ وَاللَّيْثِيَّةَ.»

Çevirisi, s.28: «İbn Abbas: Bizler hadisi değil, bazı ilimleri yazıyorduk.»

Doğrusu: «Bizle: ilmi (hadisleri) yazardık, (fakat, başkalarını) yazdırmazdık.»

f) Metin, s.23:

«... وَمِنْ أَغْرَبِيَّهَا أَخَذَهُمْ بَعْضُ الْحَدِيثِ الْوَاحِدِ دُونَ بَاقِيهِ وَقَدْ أُورِدَ هَذَا الْكَثِيرَ مِنْ سِتِّينَ شَاهِدًا.»

Çevirisi, s.29: «...Hatta sahih hadisler varken, âhad haberlere başvurduklarına dair altmıştan fazla kanıt getirmiştir.»

Doğrusu: «...En ilginç taraflarından birisi de, bir tek hadisin bir bölümünü alıp, diğer kısımlarını almamalarıdır. Bu hususlar için (müellif) altmıştan fazla delil serdetmiştir.»

Mütercimim ifadesine göre, sahih hadisler ayrı, âhad haberler ayrı ayrı şeylermiş gibi anlaşılıyor, hatta, âhad haberlerin sahihle hiç alakası olmayan, hiçbir zamanda hüccet getirilmeye elverişli bulunmayan haberler olduğu izlenimi ediniliyor. Oysa, mütevatir olmayan haberler âhad'dır, sahih haber ise, âhad haberlerin sıhhat şartlarını taşıyan bir nevidir. Hal böyleyken: «sahih hadisler dururken, âhad haberlere başvurmuşlardır» cümlesinin mantiki bir tutarlılığı olurmu? Kaldı ki, bu cümlede bunların hiçbirisi söz konusu değildir. Cümle İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye'nin «İ'lâmü'l-Müvakkîn» adlı eserinden yapılan bir iktibasın içinde yer almaktadır ve müellif burada, bazı fakihlerin bir tek hadis metninin bir kısmını alıp onunla hüküm getirirken, aynı metnin diğer kısımlarını görmezlikten gelmelerini, yahutta kabullenmelerini eleştirmekte ve buna dair bazı örnekler vermektedir.

g) Metin, s.25:

«وعند ما قال عمرُ عند ما طلب النبي (ص) وهو يُخْتَضِرُ أَنْ يَكْتُبَ لِلنَّاسِ كِتَابًا لَنْ يَضِلُّوا بعده: حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ»

Çeviri, s.31: «..Ömer (r.) Rasul (s.)'den halkın doğru yoldan sapmalarını için kendisine bir şeyler söyleyip yazmasını istediğinde, Allah rasûlü (s.): Allah'ın kitabı bize yeter! derken bu hadis neredeydi?»

Doğrusu: «..Rasûlüllah (a.s.) ölüm döşeginde iken, insanların, kendisinden sonra sapıtılmaları için, onlara birşeyler yazmak istediğinde; Hz.Ömer, Allah'ın kitabı bize yeter derken (bu hadis meredeydi?).»

Sayın mütercim, « طَلَبَ » fiilinin hemen önünde « النبي » kelimesi durup, dururken başka fâil aramaya kalkmakta ve bunun neticesi olarak cümlenin çevirisini altüst etmektedir. Mütercimim çevirisine göre, sünneti reddedenlerin öteden beri kullandıkları Hz.Ömer'in «Bize Kur'an yeter» sözü, Hz.Peygamberin sözüymüş gibi tercüme edilmektedir.

h) Metin, s.25:

«وَلَمْ يَشْفُقْ عَمْرٌ مِنْ ضِيَاعِ هَذَا الْمَثَلِ وَهُوَ بَرَّعْمَهُمْ نَصْفٌ مَا أُوحِيَ اللَّهُ بِهِ إِلَى النَّبِيِّ (ص)، فَيَذْكُرُهُ لَأَنْ يَكْر (ر) عِنْدَمَا قَرَأَ إِلَيْهِ فِي لَنْ يَجْمَعُ الْقُرْآنَ وَيَكْتُبُهُ بَعْدَ وَقْعَةِ الْبِغَامَةِ.»

Çeviri, s.31: «Ömer (r) neden Yemame vak'asından sonra, Halife Ebû Bekir (r)'i Kur'an'ın elden gidebileceği ile korkutarak Onun yazılmasını sağlamıştırdı O'nun benzerinin/hadislerin yitirilmesi endişesine karşı bu kadar insafsız! kalmıştı?»

Doğrusu: «Niçin Hz.Ömer (r.), iddialarına göre; Allah'ın Peygamberine vahyettiklerinin yarısı olan bu Misl (hadisler)'in kaybolmasından endişelenmemiş, ve Yemâme hâdisesinden sonra, Kur'an'ın cem' edilip yazılması konusunda Hz.Ebû Bekir (r.)'den yardım talep ettiği vakit, o Misl'i de hatırlatmamıştır?»

Şimdi, kıymetli okurlarımız haklı olarak soracaklar, peki bu, «Hz.Ebû Bekir'i korkutmak», «insafsız kalmak» gibi ifadeler de nereden çıktı? diye. Cevabı basit: Sayın mütercimim hafızasına itimad edip, lügatlara güvenmemesinden. Halbuki, lügatta «Fezia» kelimesi «ilâ» harfi ceri ile, korkutmak manasına değil, iltica etmek, sığınmak, yardım talebinde bulunmak anlamlarına gelir. Aynı şekilde «Şefeka» fiilinde bu gibi yerlerden, insafsız kalmak manasına değil, endişelenmek anlamına gelir.

l) Metin, s.28:

«إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ بِلُدَّةٍ لِأَهْلِهَا دِيْوَى كَدَوَى الثَّحْلِ فَلَا تَصُدُّوهُمْ بِالْحَادِيثِ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (ص)»

Çeviri, s.35: «Kuşkusuz, sizler öyle bir beldeye gidiyorsunuz ki, halkının (ilmi) arı vızılısı gibi çok sathidir.»

Doğrusu: «Şüphesiz siz, öyle bir memlekete gidiyorsunuz ki; halkı (Kur'an okurken)arı uşıldasır gibi

devrinde, Arap krallarını içersinden çıkartan, Amr b. Adî b. Nasr el-Lahmî'nun kabilesi olduğunu, «Lahm»ında, bu kabilenin bir kolu olduğunu söyleyeydi, herhalde bu kadar detaylı bir aydınlatma! girişiminde bulunmazlardı?! Bir de, bu cümledeki şu «Deniz gemisi» ifadesine ne demeli? Mütercim, metne sadık kalıp harfî tercümeyle harfiyyen uygulamak mı istiyor dersiniz? Kim bilir? Belkide, kıymetli okurlarının, o zamanki süper güçlerin, var güçleri ile sürdürdükleri uzay çatışmalarında kullandıkları «Uzay gemileri» ile deniz gemisini karıştırmalarına mani olmak için böylesine tasrih buyurmuşlardır?

o) Metin, s.314: «وَعَمَلٌ مِنْ صَنَفٍ فِي الصَّحَابَةِ يُدَلُّ عَلَى النَّاسِ.»

Çeviri, s.51: «Sahâbenin bir bölümünün uygulaması ikinci görüş doğrultusundadır.»

Doğrusu: «Sahâbenin tercümei hallerine dâir eser yazan müelliflerin tutumları da ikinci hususa delâlet etmektedir.»

Mütercimimiz, «صَنَفٌ» fiilini «sınıf» okuyunca, kitap yazmak, eser meydana getirmek manasını ifade eden bu kelime olmuş bir bölüm.

p) Metin, s.187:

«أَكْرَبْتُ نَفْسِي مِنْ إِبْنَةِ غَرْوَانَ عَلَى طَعَامِ بَطْنِي وَعَقَبَةِ رَجُلِي، فَكَانَتْ تُكَلِّفُنِي أَنْ أَرْكَبَ قَائِمًا وَأُورِدَ حَافِيًا، فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ زَوَّجْتَهَا اللَّهُ فَكَالِفْتُهَا أَنْ تَرْكَبَ قَائِمَةً وَأَنْ تُورِدَ حَافِيَةً.»

Çeviri, s.232: «Kendimi karın tokluğuna ve ayak bağı oluşuma karşılık Gazvan'ın kızına kiraladım. Benden dik binmemi ve ayakların çıplak halde gelmemi istedi. Vaktâki, Allah bana onunla evlenmeyi nasip etti, ben ondan dik binmesini ve ayakları çıplak gelmesini istedim.»

Doğrusu: «Hizmetimin karşılığı ve karın tokluğuna Gazvan'ın kızına hitmetçi durdum. Benden, devamlı kendisine tabi olmamı ve O'na en güzel bir biçimde izzet ve ikramda bulunmamı istedi. Ne zaman ki, daha sonra Allah (c.c.) evlenmemizi takdir buyurdu, o vakitte ben, O'nun her dâim bana tabi olmasını, izzet ve ikramında hazır bulunmasını kendisinden istedim.»

Sayın, okurlarımız, mütercimim harfî tercüme uğruna, dil kurallarını, kinayeli deyişleri, çümlede bulunması gereken mantıklılık esaslarını ve Türkçe dil zevkini feda ettiğini, açık seçik görmekte gecikmeyeceklerdir. «أَكْرَبْتُ نَفْسِي» cümlesini «Kendimi... kiraladım» değil de ancak, ya «işçi durdum» veya «hizmetçi durdum» diye çevirmek doğru olur. Öte yandan, kıymetli okurlarımız, «...ayak bağı oluşuma karşılık...» ifadesine bir anlam verebildiler mi, bilmem?! Ama, herkesin bildiği bir şey varsa, o da, hiç kimsenin, kimseye kendisine ayak bağı olduğu için ücret vermiyeceğidir. Defî belâ kabilinden olursa, o müstesna tabiiki. Cümledeki «عَقَبَةُ رَجُلِي» ifadesi,

Türkçemizdeki «ayak kirası» da dediğimiz, hizmet karşılığı alınan, yahut verilen bedeli ifade edebilir.

Saygı değer okurlarımız, mütercimim «...dik binme...» çevirisine ne demeli? Kanaatim o ki: Mütercim, o zaman mütât olan herhangi bir binite dik binmeyi tecrübe edip de, ondan sonra bu cümleyi tercüme etmeye kalksalar, eminim ki, o tarzda binış denemesinin, bu cümleyi tercüme etmekten daha zor olduğunu farkeder ve bu şekilde mânâ vermektan kaçınırlardı.

«أَرْكَبَ قَائِمًا» ifadesi, mufassal Arapça lügatlara veya Garbû'l-Hadis nevinden eserlere bakılacak olursa «birisine ittiba etmek, ona tabi olmak» anlamına gelir. Mütercimim «...ayakların çıplak...» çevirisi de, kendisini hurûfilîge kurban etmiştir. «حَافِيًا» kelimesi, «nalınsız, çıplak ayaklı» manalarına gelmekle birlikte bir de: «son derece izzet ve ikramda bulunmak, yardımda bulunmak» anlamlarına gelir, binâenaleyh: «hürmette kusur etmeksizin, hizmetinde bitmek, emrine hazır vaziyette olmak» denilse yanlış olmaz.

2. Mütercimim Literatüre vakıf olmamasının yol açtığı hatalar: «Muhammedî Sünnetin Aydınlatılması» adlı çevirinin başarısız bir tercüme olmasının ikinci bir sebebi de, mütercimim Literatüre vakıf olmamasıdır. Çevirinin bu yönüne işaret etmek üzere, yalnızca birkaç misalle yetineceğiz.

a) Metin, s.11: «وفى الأساس: من سنة... الخ»

Çeviri, s.15: «Sünnetin genel kullanımı.»

Buradaki 'el-Esas, belâğat ustası, büyük dilci, müfessir Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer ez-Zemahşerî (h.467-538/ m. 1074-1143) nin «Esâsü'l-Belâğâ» adlı meşhur eseridir. Bu eserin, en bariz özelliği de, lafızların müstakil manalarından ayrı olarak, cümle içerisindeki kullanımlarının hangi anlamları ifade ettiğine yer vermesidir. Arap lügatı söz konusu olduğunda, kısaca «el-Esâs» denildiği vakit, hemen bu eser akla gelir. Ne gariptir ki, sayın mütercimimiz, daha çevirinin ilk sahifesinde, Literatüre vakıf olmadığını göstermektedir.

b) Metin, s.14: «وقد تقدّم في أول كتاب الأدلة ان السنة...»

Çeviri, s.19: Kitâbü'l-Edille *adlı eserin başında...*

Mütercim, burada: meşhur hukukçu, usul alimi Endülüslü İbrahim b.Musa el-Lahmî, Ebû İshâk eş-Şatıbî'nin (ö.h.751/m.1350) «el-Muvâfakat fî Usûli'l-Şerîa» adlı eserinin «Kitâbü'l-Edilleti'l-Şer'iyye» adlı bölümünü, âdeta müstakil, apayrı bir esermiş gibi kaydetmiştir. Halbuki, «el-Muvâfakât» adlı eser, beş ayrı bölümden teşekkül etmekte, «Kitâbü'l-Edille» bölümü ise, dördüncü bölümü teşkil etmektedir. Kitabın bölümleri şöylece sıralanır: a.Kitâbü'l-Mukaddimat,

b.Kitabü'l-Ahkâm, c.Kitabü'l-Makâsîd, d.Kitabü'l-Edilîti's-Şerîyye,e.Kitabü'l-İctihâd.

c) Metin, s.231:

«... وفي تاج العروس دونه تدوينا جمعه. وقال نقلًا عن الفيروز آبادي:
الديوان مجتمع المصحف.»

Çeviri, s.281: «İbn Manzûr şöyle der: Devventühû tedvînen «yani topladı. Ve *Fîruzâbâdî*'den şunu misal getirir: «Dîvan/müdevven» sahifelerin toplandığı yerdir. bkz. *İbn Manzûr, Tâcü'l-Arûs* c.1. s.204.

Sayın mütercim, herşeyden önce metinde bulunmayan «İbn Manzûr şöyle der» ifadesini tercüme yazmakla yetersizliğini teşhirde ilk adımını atmıştır. «*Tâcü'l-Arûs*» adlı lügatin kime âit olduğunu bilmediği gibi, İbn Manzûr'un «*Lisânü'l-Arap*» adlı çok meşhur eserinden de harberdar olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun tabii bir sonucu olarakta, (h.711)'de vefat eden birisine, (h.729)'da dünyaya gelen diğer birisinden delil getirtmektedir.

Şimdi, kısaca yukarıda işlenen hataları açıklığa kavuşturalım:

İbn Manzûr: Ebu'l Muhammed b.Mükrîm b. Ali (h.630-71/m. 1232-1311) Eserinin adı: «*Lisânü'l-Arap*» 15 cilt. *Fîruzâbâdî*'den de, *ez-Zebîdî*'den de çok önce yaşamış ve vefat etmiştir.

Fîruzâbâdî: Ebû Tahir Mecdüddin Muhammed b. Yakup eş-Şîrâzî (h.729-817/m.1328-1414) Eserinin adı: «*el-Kâmûs*»tur. Mütercim Ahmed Asım efendi tarafından «*el-Okyanus el-Basîf fi Tercemeti'l-Kâmûs el-Muhîb*» adı ile Osmanlıca'ya çevrilmiştir.

Tâcü'l-Arûs: Bu eser, *Fîruzâbâdî*'nin *el-Kâmûs*» adlı, yukarıda işaret ettiğimiz eserinin, Ebu'l-Feyz Muhammed Murtaza el-Huseynî *ez-Zebîdî* (h.1154-(45)-1205) m. 1732-1791) tarafından yapılan, «*Tâcü'l-Arûs fi Şerh-i Cevâhir-i'l-Kâmûs*» adlı şerhidir. Açıkça görüldüğü gibi, İbn Manzûr ile *ez-Zebîdî*'nin arasında dört asır gibi bir zaman vardır.

c. Mütercimimizin Literatüre vakıf bulunmadıklarının diğer bir kanıtı da, Arapça şahıs isimlerinin hemen hepsini yanlış kaydetmiş olmalarıdır. Bu yanlışlıklar o kadar fazla ki, matbaa hatasına hamletmenin imkanı yoktur. Muhtevanın anlaşılması bakımından çok fazla bir ehemmiyeti olmadığından dolayı biz, yalnızca birkaç misalle edeceğimiz.

çev, s.25: İbn Ebî *Melike* doğrusu: İbn Ebî *Müleyke*

çev, s.41: Rafî' b.*Hudeyc* doğrusu: Râfî' b. *Hadîc*

çev, s. : Rabe'i b. *Harrâş* doğrusu: Rib'îy b. *Hîrâş*

çev, s.382: es-*Safîdî* doğrusu: es-*Safedî*.

3. Çeviri esnasında gereken duyarlılığın gösterilmemesinden kaynaklanan hatalar: Aşağıda verdiğimiz

misaller, tesadüfen tespit ettiklerimizdir. Burada zikrettiklerimize kitabın bütünündeki benzerlerine nispetle deryada katre denilse sezadır.

a) Metin, s.12:

«... خاصة أصحابه», çev. s.16:.. Özellikle Sahâbenin...»
Doğrusu: «Rasûlullah (a.s.)'in önde gelen Sahâbîleri..»

b) Metin, s.21: «... موضوعها تحريم مكة ولقطة الحرم», çev.s.27: «Sözkonusu hutbenin konusu: Mekke'nin kutsallığı ve orada suç işlemenin haramlığıdır.»
Doğrusu: «Hutbenin konusunu, Mekkenin kutsal oluşu ile, Harem (mıntikasında) bulunan yitikler konusu oluşturmaktadır. «Fıkıh kitaplarının «Kitâbü'l-Lükata» bölümlerine bakılabilir.

c) Metin, s.22: «... إن هذه القلوب أوعية», çev, s.28:«Bu *kafalar* kaplar gibidir.»
Doğrusu: «Bu kalpler birer kap (misâli)'tir.»

d) Metin, s.31: «... فُكِّمْتُ معه فأحبرْتُ عمرَ أن النبي قال ذلك», çev.s.40: «Ebû Musâ'nın yanında durdum ve o Ömere Allah Rasûlünün bunu söylediğini haber verdi.»
Doğrusu: «O (Ebû Mûsâ)'nunla birlikte kalkıp gittim ve Hz.Ömer (r.)'e Peygamber (a.s.)'in bunu söylediğini bildirdim.

e) Metin, s.38: «... حبَّصَ منهم امرأة...», çev.s.47: «Bir kadınla nişanlanmış...»
Doğrusu: «Onlardan bir kadına dünür olmuş...»

f) Metin, s.38: «... إلى رقيقٍ مُضَرَّ», çev. s.47: «...*Rakîk Mazar diyârına*...»
Doğrusu: «Mudar kabîlesi kölelerine...»

g) Metin, s.141: «... بهرات», çev, s.139: «...*Behrat*...»
Doğrusu: «Herat'da...» Mütercim harfî ceri kelimenin aslından zannederek tarihe yeni bir şehir adı kazandırmıştır.¹

h) Metin, s.124: «... رعاة الشمس يصلون الصلاة إذا جاء وقتها», çev. s. 169:3 «Onlar Güneşin kollayıcılarıdır...»
Doğrusu: «Onlar, Güneşi gözetlemektedirler. Vakit gelince de namazlarını kılarlar.» Güneş nasî! kollarırsa?

ı) Metin, s.124: «... أصواتهم بالليل في جوار السماء كأصوات النحل», çev. s. 169: «Gece vakti, havadaki sesleri hurma sesi gibidir.»
Doğrusu: «Geceleri, Arı uğultusu gibi, sesleri ortalığı kaplar.» Hani, bizim şu mütercim de orijinal tespitleri var. Hurma sesiymiş? Sayın okurlarımızdan hiç hurma sesi duyan var mı, acaba? Belkide, mütercim hurma ağaçlarının rûzgâr'dan mütevellit çıkardıkları sesi kastediyordur? Kim bilir?! Ne var ki, «النحل» kelimesi, hurma değil Arı manasına gelmektedir. Çünkü kelimenin ortasındaki harf, Arap alfabesinin yedinci değil, altıncı harfidir. Okuyucularımız hatırlıyacaklardır, pek muhterem mütercim, benzeri bir ifadeyi daha önce «bilgi sathılığı» diye çevirmişti.

j) Metin, s.132: «... عَيْنٌ حَمَّةٌ», çev.s.179: «Siyah toprağın gözü...»
Doğrusu: «Çorak toprak...»

SONUÇ

Okuyucularımızın açıkça müşahade ettikleri üzere, kitap ehliyetsiz bir şekilde tercüme edilmişinden ötürü bir çok hatalarla dolu bulunmaktadır. Okuyucu kitabın tercümesiyle karşı karşıya kaldığı için genel olarak bütün mütercimler tercüme ettikleri kitaplarda daha dikkatli davranmak mecburiyetindedirler. Hatasız tercümenin yapılmadığını iddia etmek durumunda değiliz. Fakat yapılan tercümeleri gerek mütercim, gerekse basıma hazırlayan yaynevi kontrol ettirdikleri takdirde hataların azalacağı inancındayız. Bu açıdan kitapları tercüme ettirip bir an önce piyasaya hatalı bir şekilde sunmaktan

ziyade, kontrol mekanizmasını işleterek, ilmin gereği olan sabrın gereklerini yerine getirerek tercüme okuyuculara sunmak, yayıncılık ahlakına uyan ilkelerden olsa gerek. Bu açıdan özeldir Yöneliş Yayınevi ve genelde bütün yayıncılara düşen iş, kitapları basıma hazırlamadan önce, kitapların tercümelerini uzmanlar vasıtasıyla kontrol ettirmektir. Unutulmamalıdır ki, kitap piyasaya sürüldükten sonra, farkına varılmadan, yanlışlar toplumda hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Temennimiz odur ki, Yöneliş yayınları bir an önce bu kitabı toplatıp yeniden gözden geçirterek okuyucuya karşı saygısını isbat etmiş olsun.

İslâm kültürünün dosdoğru ortaya konması için
ilmî tartışmalara zemin hazırlayan
kaynak bir dergi

1990 yılı

Mart, Nisan, Mayıs
ayları içerisinde
abone olanlara
1989 yılı fiyatları
Normal: 25.000.-TL
Öğrenci: 20.000.-TL
uygulanacaktır.

5 Kişiyi abone
yapıp, bildiren
ücretsiz abone
yapılacaktır.

1990 yılı abone fiyatları

Kurumlar: 36.000.-TL Normal: 30.000.-TL Öğrenci: 25.000.-TL

Abone olmak için TEK-DAV İslâmî Araştırmalar 316660 no.lu
posta çeki hesabına abone bedelini yatırmanız yeterlidir.

İsteme Adresi: Talatpaşa Bulvarı 102/2 Hamamönü-ANKARA Tel. 324 50 50

Yazışma Adresi: PK. 60 Samanpazarı-ANKARA